

Preek over Handelingen 7, 1-8

Orde van dienst

Voorzang: Psalm 116, 1 en 6

Votum en Groet

Zingen: Psalm 116, 8

Wetslezing

Zingen: Gezang 327

Gebed om verlichting met de Heilige Geest

Inleiding op Schriftlezing en verkondiging

Schriftlezing: Genesis 11,26-12,3 en Galaten 3,1-9

Zingen: Gezang 3, 1. 2 en 6

Verkondiging van Handelingen 7,1-8

Zingen: Psalm 24

Dankzegging en voorbeden

Inzameling der gaven

Zingen: Psalm 122, 3

Zegen

Inleiding op Schriftlezing en verkondiging

Als inleiding op deze korte serie preken over Handelingen 6 en 7 heb ik vorige week iets gezegd over de betekenis van het volk Israël.

Hoe moeten wij vandaag kijken naar Israël?

Is Israël nog steeds het bijzondere volk van God?

En is er voor dit volk nog een speciale rol weggelegd in de eindfase van de wereldgeschiedenis?

Zal Jeruzalem daarbij nog van grote betekenis zijn?

En zal daar zelfs nog ooit weer een tempel worden gebouwd?

Nu zijn over deze en dergelijke vragen hele bibliotheken vol geschreven.

En daarom moeten we natuurlijk niet de illusie koesteren dat daar in twee of drie preken een afdoende antwoord op te geven is.

Ik wil in elk geval proberen een lijn te laten zien, die ik bij Lucas in het boek Handelingen tegenkom.

En in feite is dat niet anders dan de voortzetting van een lijn, die al in zijn eerste boek, het evangelie, te vinden is.

En laat ik maar meteen zeggen welke lijn dat is.

Een grondtrek in de beide boeken van Lucas is, dat in Christus het heil verschenen is voor heel de wereld – voor Joden en niet-Joden.

Dat heil wordt allereerst aan de Joden aangeboden en daarna aan de niet-Joden.

De Joden hebben er recht op als eersten de evangelieboodschap te horen.

Want God heeft niet voor niets een eeuwenlange geschiedenis met hen gehad.

Maar vervolgens is het ook voor de niet-Joden.

In Handelingen zelf wordt die lijn treffend verwoord door Petrus.

Na de genezing van de verlamde bij de tempelpoort, waarover verteld wordt in c. 3, spreekt Petrus het

toegestroomde volk toe om te zeggen uit welke kracht hij en Johannes die genezing konden bewerkstelligen.

Die rede eindigt met de woorden (vs. 25v):

U bent de zonen van de profeten en van het verbond, dat God met onze vaders gemaakt heeft, toen Hij tot Abraham zei: En in uw nageslacht zullen alle stammen der aarde gezegend worden. God heeft in de eerste plaats voor u zijn Knecht doen opstaan en Hem tot u gezonden, om u te zegenen door een ieder uwer af te brengen van zijn boosheden.

In de eerste plaats voor Israël.

Israël krijgt het heil het eerst aangeboden.

Maar dan is het ook voor de niet-Joden.

Want in het verbond met Abraham had God alle volkeren, alle mensen op het oog.

Daar kom ik straks in de preek nog weer op terug.

Dus eerst de Joden, dan de niet-Joden.

En wat daarbij naar voren komt is de gedachte dat Israël in wezen niets anders is dan een volk onder de volkeren.

Verkondiging van Handelingen 7,1-8

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Daar staat Stefanus voor zijn rechters.

En de aanklacht luidt: *Deze man laster Mozes en God.*

Hij tast de heilige plaats en de heilige wet aan.

Deze man tast ons aan in de kern van onze godsdienst en in het hart van ons volksbestaan.

Hij legt de bijl aan onze bijzonder positie als het uitverkoren volk van God.

Stefanus, wat is daarop jouw antwoord?

En dan gaat Stefanus spreken.

En hij gaat een geweldig eind terug in de geschiedenis om duidelijk te maken dat van de beschuldiging van zijn aanklagers niets klopt.

Hij roept de geschiedenis van Israël tot getuige om te tonen dat hij allesbehalve een lasteraar is van God of iemand die de eer van Mozes aantast of een man die niets moet hebben van de wet.

En dan moeten we bij dat laatste bedenken dat wet voor een Jood meer inhoudt dan de voorschriften en geboden waaraan hij zich te houden heeft.

Bij de wet horen ook de geschiedenissen.

De wet van Mozes – dat zijn de boeken van Genesis t/m Deuteronomium met alle verhalen over de aartsvaders en de uittocht uit Egypte en de reis door de woestijn.

Tast Stefanus de wet, de Bijbel aan?

Hij bewijst het tegendeel.

Stefanus wil niet anders zijn dan een leerling van de wet, van de Schrift.

Daarom zijn brede aandacht voor een aantal momenten uit de geschiedenis van Israël, zoals die in de Bijbel te lezen staat.

Tja, geschiedenis – gaat dat niet saai worden vanmorgen?

Ik hoorde eens van een collega, die een aantal preken hield over Jozef of David.

De reactie van één van zijn gemeenteleden was: *Wel mooi, hoor, al die verhalen.*

Maar ik hou niet zo van geschiedenis!

Hij zal niet de enige zijn.

Misschien bent u vanmorgen wel naar de kerk gekomen om iets te horen dat iets te zeggen heeft voor u, zoals u vandaag leeft en voor de situatie waarin u zich nu bevindt.

U hebt troost nodig of bemoediging of iets dat u verder kan helpen.

En u zit misschien wel helemaal niet op geschiedenisverhalen te wachten.

Herkent u dat?

Ook als christenen zijn wij gestempeld door onze instantcultuur.

Wat poeder in een kopje of in een mok, heet water erop – en we hebben kant-en-klare koffie of soep.

Zo willen we het ook wel graag in ons geloofsleven.

Als we in de Bijbel lezen of als we naar de kerk gaan, dan willen we liefst meteen weten wat we er aan hebben of wat we er mee kunnen.

En als dat niet duidelijk wordt, dan hebben we er vaak ook geen boodschap aan.

Eigenlijk betekent dat, dat we zeggen: *God, ik wil meteen kunnen merken wat U voor mij betekent.*

Anders haak ik af.

Maar als we in de Bijbel lezen, thuis of in de kerk, dan gaat het vaak anders.

Dan worden wij uit ons eigen leven gehaald en midden in Gods heilige geschiedenis geplaatst.

Dáár – in die heilige geschiedenis – is God met ons bezig geweest en is Hij nog met ons bezig.

Weet u, het is eigenlijk niet zo belangrijk of God toeschouwer en deelnemer is aan ons leven vandaag.

Het is veel belangrijker dat wij toehoorders zijn en deelnemers aan Gods handelen in de heilige geschiedenis.

Aan de geschiedenis van Christus' komen en werken op aarde.

Alleen voorzover u daar er bij bent, is God vandaag bij u en bij jou.

Het is in wezen belangrijker te weten wat God gedaan heeft met Abraham en met Jezus Christus, dan na te gaan wat Hij vandaag met mij voor heeft.

Pas wanneer we belangstelling tonen voor de die geschiedenis en ons daarin verdiepen, zal ook Gods handelen in ons persoonlijk leven duidelijk kunnen worden.
Houdt u of hou jij niet van geschiedenis?
Jammer, want dan zul je God niet gemakkelijk ontdekken in je eigen leven.

Stefanus gaat heel ver terug in de geschiedenis.
Hij reikt naar het geboorteland van Israël als zelfstandig volk.
En dan begint hij niet met een mens, ook al is het aartsvader Abraham.
Maar hij begint met God, die hij de God der heerlijkheid noemt.
Want Abraham stelde helemaal niets voor.
God vond hem niet in een heilige tempel of in een heilige stad.
God vond hem niet met een wetboek in zijn hand en een lofpsalm op zijn lippen bij het altaar der verzoening.
Maar God vond hem in Mesopotamië, ver buiten Kanaän, in heidenland.
Een dienaar van afgoden.
Met niets om trots op te zijn.

Dit is meteen al de eerste doodsteek voor Israëls trots.
Hier raakt Stefanus meteen al aan de dwaasheid van Israël om zijn nationale voortreffelijkheid hoogmoedig in zichzelf te zoeken.
God vond in hun stamvader Abraham geen enkele reden om hem uit te kiezen.
God vond Abraham in het heidense Mesopotamië.

Dit is de tweede keer dat in het boek Handelingen de naam Mesopotamië valt.
De eerste keer is in Handelingen 2, het verhaal van de uitstorting van de Geest.
U weet wel, dat verhaal met al die vreemde namen van landen waaruit al die mensen komen, die de apostelen horen spreken in hun eigen taal.
In die volkerenlijst staat ook Mesopotamië – nog wel vlak voor Judea.
Daar komen Mesopotamië en Judea samen voor in het verhaal van de Geest die alle volkeren de boodschap van het heil laat verstaan.
Mesopotamië en Judea – beiden vrij willekeurig tussen al die andere namen in.

Maar weet u – die volkerenlijst van Handelingen 2 is de tegenhanger van de volkerenlijst uit Genesis 10.
De vermelding van de volkerenlijst van afstammelingen van Noach loopt uit op de geschiedenis van de torenbouw van Babel, waarbij de spraak van de mensen verward werd en men elkaar niet meer verstond.
Maar in Handelingen 2 is er sprake van de taal van heil die ieder verstaat uit welk volk hij ook afkomstig is.

En tussen die beide geschiedenissen in – die van de torenbouw van Babel en die van de uitstorting van de Geest in de tempel in Jeruzalem – tussen die beide geschiedenissen in vertelt de Bijbel ons de geschiedenis van Israël.
En om de betekenis van Israël te verstaan moeten we daarop letten.
Israëls volksbestaan is alleen te begrijpen in het licht van de geschiedenis van Genesis 11 en de geschiedenis van Handelingen 2.

Ds. Henk de Jong van Zeist – van wie ik door de jaren heen veel geleerd heb – spreekt in dit verband van een zandlopermodel.
U weet: een zandloper begint van boven breed, in het midden waar het zand door stroomt is hij smal, en daarna loopt hij weer breed uit.
Dat is het zandlopermodel: breed – smal – breed.

De Bijbel begint breed – met Adam, de mens met wie God de geschiedenis begon.
Dat loopt uit op het geslacht van de zondvloed.
Dan begint God weer breed – met Noach en zijn zonen Sem, Cham en Jafeth.
Dat loopt uit op het geslacht van de torenbouw van Babel.

En dan gaat God met de mensheid de engte in.
Hij gaat verder met één man: Abraham, uit Mesopotamië.
Abraham behoort volop tot die brede volkerenwereld.

Hij onderscheidt zich ook totaal niet van die volkerenwereld.
Hij heeft niets bijzonders waarom juist hij wordt uitgekozen.
Hij hoort met huid en haar tot het hoogmoedige geslacht van de torenbouw van Babel.
En hij is in hart en nieren afgodendienaar, net als zijn hele familie.

Maar de God der heerlijkheid – de God die zelf voor zijn eer opkomt als niemand anders dat doet – God roept Abraham om uit Mesopotamië weg te gaan.
Neemt God dan afscheid van de volkeren?
Heeft God daar genoeg van?
Is het nu verder alleen nog maar Abraham voor God?
En alleen nog maar het volk dat uit hem voort zal komen?
Nee, niets daarvan!
God zegt meteen tegen Abraham: *Met u zullen alle geslachten van de aardebodem gezegend worden.*
God gaat met Abraham de engte in.
Maar met het oog op heel de wereld en ten behoeven van alle volkeren.

De Fransen hebben een spreekwoord: *réculer pour mieux sauter!*
Dat betekent zoveel als: *je terugtrekken om beter te kunnen springen.*
Zoals je met een boog de pees een heel eind terugtrekt, om met des te meer kracht de pijl doel te laten treffen.
Zo trekt God zich terug op Abraham en op het volk dat Hij hem belooft.
Maar voortdurend heeft God de volkerenwereld op het oog.
Zijn doel is: heil voor heel de wereld.
Wat God met Abraham en met Israël doet heeft met de volkeren te maken.
Wie denkt dat het OT alleen maar het boek van Israël is, en dat het in het NT voornamelijk over de kerk gaat, heeft het goed mis.
Wie denkt dat Israël het eigelijke volk van God is, waar het in de hele geschiedenis om draait, en dat de kerk uit de volkeren eigenlijk een tijdelijke omweg van God is om aan het einde van de geschiedenis toch weer bij Israël uit te komen, die vergist zich deerlijk.
Daarmee zou de kerk niet meer dan een aanhangwagen aan Israël zijn.

Nou is dat op zichzelf niet erg.
Het is geen schande om in de geschiedenis van God met de wereld een bijrol te vervullen.
Het draait uiteindelijk immers om de God der heerlijkheid.
Soli Deo Gloria!
Alleen aan God de eer – en niet aan Israel of aan de kerk !
Maar dan moeten we God wel eren om de weg die Hij gegaan is.

En dan leert Gods Woord ons dat de geschiedenis van Israël een fase is in de geschiedenis van het heil.
Zeker, een uitermate belangrijke fase.
De betekenis van die fase blijft gelden tot vandaag en tot het einde van de geschiedenis toe.
Maar het is wel slechts een fase, een periode van voorbijgaande aard.
Het is niet zo dat de kerk, verzameld uit de volkeren, een omweg is om uiteindelijk weer bij Israël uit te komen.
Het is eerder andersom.
Israëls geschiedenis is een omweg geweest om bij de volkeren uit te komen.

En natuurlijk maakt Israël zelf deel uit van die volkeren.
Zoals Abraham een Mesopotamiër was en zijn roeping ook tot zegen van de Mesopotamiërs was.
Kijk maar weer naar Handelingen 2, waar Mesopotamië en Judea gebroederlijk naast elkaar staan.
Toen God zag dat het met de volkerenwereld van na de zondvloed weer dezelfde kant opging als met de wereld van voor de zondvloed, toen heeft hij Abraham geroepen en Israël apart gesteld om via die omweg de wereld te redden.

En zeker, dat is Israëls grote eer en heerlijkheid geweest, dat zij het licht voor de heidenen hebben voortgebracht.
Zoals ooit de oude Simeon zong met de Christus in zijn armen: *Licht tot openbaring voor de heidenen en heerlijkheid voor uw volk Israël.*

Let wel: in die volgorde – de heidenen voorop, maar ook voor Israël!
Israël is eeuwenlang lichtdrager geweest voor de volken.
Door Israël's geschiedenis heen heeft God heengewerkt naar de openbaring van zijn warme liefde voor héél de wereld: de zending van zijn Zoon.
Het heil is uit de Joden.
Daar doen we niets aan af.
En om deze rol die Israël in de geschiedenis gespeeld heeft, mag dit volk ons lief blijven en een apart plekje in ons hart houden.

Maar in Christus en door Christus is de tijdelijke versmalling van Gods heil opgeheven.
Gods liefde waaiert weer breed uit.
Denk aan Christus' opdracht aan de apostelen om getuigen te zijn in Jeruzalem, in Judea, in Samaria en tot aan de einden der aarde.
Denk aan Christus' bevel op de berg in Galilea: *Gaat dan heen, maakt alle volkeren tot mijn discipelen en doopt hen in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb* (Matth. 28,18vv).
Israël heeft zijn bijzondere rol gespeeld.
Maar nu is er geen onderscheid meer tussen Jood en Griek.
Gods volk, dat nu bestaat uit Mesopotamiërs en Joden, uit Nederlanders en Hongaren en Afrikanen – dat volk mag de hele aarde beërven.

Maar we gaan nog even weer terug naar het begin van de rede van Stefanus voor het Sanhedrin.
Daarin wil ik u nog een bijzonder detail aanwijzen.
Want het lijkt of Stefanus meteen al in het begin een vergissing maakt.
Hij zegt dat God Abraham riep doen hij nog in Mesopotamië woonde.
Maar in Genesis 12 hebben we gelezen dat Abraham al in Haran is als God hem roept.
Want Abraham was al met zijn vader Terach uit Ur naar Haran gereisd.

Maar kennelijk heeft Stefanus twee gegevens uit de Bijbel gecombineerd.
Want in Gen. 15,7 zegt God tegen Abraham dat Hij hem uit Ur heeft geleid.
Dus mocht Stefanus aannemen dat Abrahams roeping in Haran een herhaling was van zijn roeping uit Ur der Chaldeeën.
Haran was maar een halteplaats op weg naar het beloofde land.

Maar de manier waarop Stefanus de bijbelse geschiedenis vertelt heeft wel een bijzonder effect.
Want daarbij valt er opvallend meer nadruk op Haran dan op Kanaän.
Lees nog maar eens mee in vs. 3 en 4: *En God zei tot hem: verlaat uw land en uw bloedverwanten en kom herwaarts naar het land dat Ik u wijzen zal. Toen vertrok hij uit het land der Chaldeeën en vestigde zich in* ...
En dan verwacht je daar de naam van Kanaän.
Maar Stefanus noemt dan Haran.
Hij vertelt dan wel meteen daarna dat God Abraham na de dood van zijn vader naar Kanaän brengt.
Maar Kanaän heet dan heel vlak: *het land waar u nu woont*.
Het klinkt ook wat afstandelijk: *het land waar ú nu woont*.
Het land waar u, leden van het Sanhedrin, iets mee hebt.
Dat voor u van zo enorme betekenis is.
Maar het is net alsof voor Stefanus zelf Haran of Kanaän één pot nat is.
Stefanus ziet kennelijk niet zoveel verschil meer.

Opvallend is ook dat Stefanus zo benadrukt, dat Israël's stamvader het land Kanaän eigenlijk nooit bezeten heeft.
Heel wonderlijk eigenlijk.
Stefanus zegt in vs. 5 in één adem, dat God Abraham nog geen voet grond als erfdeel gaf en dat Hij beloofde het land Hem in bezit te geven en zijn nakomelingen, hoewel hij helemaal geen kinderen had.
Het lijkt wel alsof God de gek steekt met Abraham.
Dit land is voor jou en je kinderen!
Maar Abraham heeft helemaal geen kinderen en hij krijgt nog niet eens een voetbreed van dat land.

En de kinderen die er eindelijk komen, moeten dan nog vier eeuwen naar een ander land om te worden geplaagd en verdrukt.

Werkelijk alles wordt voor Abraham gezet op de kaart van de belofte.

Hij krijgt er nagenoeg niets van te zien.

En dan volgt er weer zo'n merkwaardig woord in Stefanus' redevoering.

Want God voorzegt Abraham ook al de bevrijding van zijn nageslacht uit Egypte.

En daarna, zegt God, zullen ze uittrekken en Mij vereren aan deze plaats.

Ook hier heeft Stefanus twee Bijbelwoorden samengetrokken:

Nl. wat God tegen Abraham zei in Gen. 15,14: *Maar het volk dat zij zullen dienen, zal Ik richten en zij zullen met grote have uittrekken.*

En wat God later zei tegen Mozes bij de brandende braamstruik (Ex. 3,12): *Wanneer u het volk uit Egypte hebt geleid, zult u God dienen op deze berg.*

En dan is het opvallend, dat Stefanus *deze berg* verandert in *deze plaats*, de tempel dus.

Daartoe wordt Israël dus bevrijd – om God te dienen en te eren.

Ze worden verlost tot eredienst.

Maar gaat het nu om eredienst bij de Sinaï of om eredienst in Jeruzalem?

Zou het niet allebei kunnen zijn?

Net zoals Stefanus Haran en Kanaän als beloofde landen door elkaar laat lopen, zo staan hier Sinaï en Jeruzalem naast elkaar.

M.a.w. God vereren kun je overall.

Precies wat Jezus ook gezegd had tegen de Samaritaanse vrouw: *Geloof Mij, vrouw, de ure komt, dat u noch op deze berg – de Gerizim – noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden (...). De ure komt en is nu dat de waarachtige aanbidders de Vader aanbidden zullen in geest en in waarheid* (Joh. 4,21.23).

God vereren kun je overal.

Stefanus staat terecht omdat hij wordt verdacht van laster tegen de heilige stad en tegen het heilige land en tegen alles wat de Joden heilig is.

Nu, van laster is bepaald geen sprake.

Maar Stefanus spreekt er wel relativerend over.

De Joden komen op voor het heilige land, met daarin de heilige stad en de heilige tempel, de woning van God.

Maar Stefanus heeft Christus leren kennen, die gezegd heeft: *Meer dan de tempel is hier* (Matth. 12,6).

En nu is de rol van alles dat naar Christus verwees uitgespeeld: het volk, het land en de tempel.

Er is geen bijzonder heilige grond meer.

Het heilige volk, het heilige land, de heilige tempel – zij hebben hun tijd gehad.

Israël is een gewoon volk.

Het is in geen enkel opzicht beter of heiliger of meer met God verbonden dan andere volkeren.

Zeker, het heeft eeuwenlang een bijzonder geschiedenis met God gehad.

En uit hen is Jezus Christus voortgekomen.

Het heil is uit de Joden.

Maar dat maakt hen nog niet tot een extra bijzonder volk.

En daarom is Kanaän of Palestina nu een gewoon land.

En Jeruzalem is een gewone stad.

O, nog steeds een land en een stad om naar toe te gaan en in rond te kijken en je een voorstelling te maken van hoe het geweest is.

Maar niet meer als een heilig land en een bijzondere plek om juist daar God te eren.

De HERE, onze God, kunnen we overal dienen – in Nunspeet of Elburg, Amsterdam of New Delhi, in Nabloes of in Jeruzalem.

Want waar u ook woont of werkt of studeert, daar bent u in Christus verbonden met de Vader.

En daar wordt van u verwacht dat u leeft ter ere van de God der heerlijkheid.

Ja, daar was het God juist om begonnen toen Hij Abraham uit Mesopotamië riep.

Dat héél de aarde weer een plaats zou worden waar God vereerd wordt.

Dat uit álle volkeren de lofzang opklinkt tot Hem die hun aller Schepper is.
God is te groot en te machtig om slechts één volkje te hebben.
God is te groot en te machtig om maar op één plek aanbeden te worden.

Daarom kunnen we zingen met Ps. 24 dat heel de aarde en haar volheid des HEREN koninklijk domein vormen.

En waar we ons ook ophouden, daar wil het hoofd van 's hemels legermacht komen om bij ons zijn woning te maken.

Daar was God bij de roeping van Abraham al op uit.

En dat heeft Hij in Christus bereikt.

Hem zij de lof en de eer en de heerlijkheid, tot in eeuwigheid. AMEN.